

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ КУРАТОРА АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ УКРАЇНСЬКОГО ВНЗ І ТЬЮТОРА БРИТАНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті порівняно функції та обов'язки куратора академічної групи українського ВНЗ і тьютора британського університету.

Ключові слова: куратор академічної групи, тьютор, функції та обов'язки куратора і тьютора.

Актуальність дослідження

В умовах приєднання України до Болонського процесу, переходу до кредитно-модульної системи організації навчального процесу (надалі – КМСОНП), створення умов щодо входження України до єдиного європейського освітнього простору важливого значення набуває виховна робота у ВНЗ. Інститут кураторства студентської академічної групи є однією з основних форм участі професорсько-викладацького складу університету в навчально-виховній роботі серед студентів, наданні молоді допомоги в адаптації до нових умов навчання й життя. За таких умов статус куратора академічної групи, зміст його діяльності, характер стосунків зі студентами змінюється. Відповідно куратор має бути не лише носієм досвіду життєдіяльності у ВНЗ, організатором дозвілля, помічником, а й ініціативною творчою особистістю, яка постійно професійно самовдосконалюється.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблему досліджень ролі та місця куратора, його діяльності в академічній групі та функціонування інституту кураторства досліджено в працях вітчизняних і російських науковців В. Алфімова, Р. Абдулова, В. Базилевича, Е. Берднікової, О. Винославської, О. Гури, Б. Карабухіна, І. Калачева, О. Клименко, С. Романової та інших.

Загальний опис діяльності тьютора та теоретичні основи тьюторства як особливого виду педагогічної діяльності викладено у працях С. Щеннікова. Окремі аспекти організації тьюторської діяльності відображено у дослідженнях О. Андрєєва, В. Бикова, Л. Бендової, А. Бойко, Н. Дем'яненко, Н. Жевакіної, С. Іващенко, Л. Кайданової, Е. Комракова, В. Кухаренко, В. Овсяннікова, О. Попович.

Метою нашої наукової розвідки є порівняльний аналіз функцій та обов'язків куратора

академічної групи у ВНЗ України та тьютора в університетах Великої Британії.

Виклад основного матеріалу

Розглянемо і порівняємо зміст понять «куратор» і «тьютор». Куратор (від лат. *curator* – попечитель), в деяких навчальних закладах – викладач, вихователь, який спостерігає за навчанням школярів (студентів) (переклад з російської тут і далі наш. – М. Г., А. Ж.)» [1, с. 131]. Він забезпечує виховну роботу у студентській групі та відповідає за її перебіг перед керівництвом ВНЗ, факультету, відділення. Куратор впливає на студентську молодь шляхом проведення різноманітних виховних заходів та залучення їх до самовиховання, сприяє становленню доброзичливих, моральних, гуманістичних стосунків серед студентства, є посередником у взаємодії вихованців із професорсько-викладацьким складом, керівництвом. Окрім того, куратор – це викладач ВНЗ, який здійснює власне навчальну діяльність.

На нашу думку, тьютор – це особлива педагогічна посада, що утворилася історично, яка забезпечує розробку індивідуальних освітніх програм для учнів і студентів, а також супроводжує їх у процесі індивідуального навчання в школі, ВНЗ, у системах додаткової і неперервної освіти.

В Англії діяльність тьюторів було визнано надзвичайно ефективною; протягом XVII–XIX століть у стародавніх англійських університетах тьюторська система навчання стала провідною та зберегла свої позиції дотепер.

«Тьютори в педагогічній ретроспективі Англії та інших країн супроводжували студента не лише в навчальному закладі, але за його стінами, допомагали йому в організації побуту та відпочинку» [2, с. 73]. Варто зазначити, що на початку головними в діяльності тьютора були функції виховні, поступово пріоритет набували освітні, а сьогодні – знову виховні, адаптивні функції. В сучасних західних університетах тьютор є роз-

робником освітніх проектів або планів, консультантом у сфері освітніх послуг.

Як пишуть сучасні російські дослідники, в традиційному навчанні акцент робиться на учінні, а процеси соціальної практики та освітньої рефлексії залишаються, як правило, без уваги. В тьюторській моделі навчання, на відміну від традиційної, процеси навчання, соціальної практики та освітньої рефлексії розглядають як такі, що йдуть поряд, при цьому провідною функцією є саме процес освітньої рефлексії та саморефлексії.

«Тьютор (англ. tutor) у перекладі з англійської означає опікун або педагог-наставник в англійських паблік-скулз, старших граматичних школах або педагогічних коледжах. Тьютори призначалися з найбільш досвідчених викладачів цих шкіл, здійснювали викладання навчальних предметів своєї спеціальності, а після заняття – виховну роботу з 5–15 учнями, які прикріплялися до кожного з них» [3, с. 924].

Як бачимо зміст обох понять схожий, проте поняття «тьютор» має ще й інші трактування. Наприклад, сучасний російський дослідник С. Змеєв розглядає тьютора як наставника, члена педагогічної команди, що навчає дорослих людей, здійснює постійну допомогу одному або кільком дорослим у вирішенні питань організації навчання [4, с. 25]. Згідно з даними таких дослідників, як Н. Костіна, М. Петров та Ю. Хаббермас, тьютор є центральною фігурою, а тьюторство – офіційно визнаним компонентом системи англійської університетської освіти [5, с. 6]. Крім того, «тьютор – це також індивідуальний або груповий психолог; “adviser” – радник, консультант; “career-counselor” – консультант у виборі професійного шляху; “youth protection coordinator” – координатор із захисту прав молоді та інше» [6, с. 23].

У вітчизняній педагогіці тьюторство в широкому розумінні можна розглядати як інноваційний напрям у теорії та практиці педагогіки вищої освіти. У зв'язку з цим доцільно посперитися на досвід сучасної Росії, де методологічні засади тьюторства почали запроваджувати в 90-х роках ХХ ст., на основі експериментальної роботи, метою якої була педагогічна підтримка тих, хто вчиться.

У наш час куратор академічної групи у ВНЗ здійснює свою діяльність відповідно до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Тимчасового положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців» (наказ МОН України № 48 від 20 січня 2004 р.), «Положення про куратора академічної групи», затвердженого МОН України в 1997 році, статуту певного ВНЗ.

Проаналізувавши та порівнявши положення про куратора низки ВНЗ України [7; 8], можна

виділити деякі функції куратора академічної групи: виховна, організаторська, методично-інформаційна, координаційна, соціально-спрямовувальна (див. рис. 1).



Рис. 1. Деякі функції куратора академічної групи у ВНЗ в Україні

На наш погляд, *виховна функція* куратора передбачає вплив на формування емоційних, волевових, інтелектуальних та фізичних якостей студентів, спираючись на систему різноманітних виховних заходів. Цю функцію куратор здійснює у повсякденній роботі з молоддю. *Організаторська функція* полягає в ініціюванні куратором виховних заходів, стимуляції та мотивації, організації та контролі. *Координаційна функція* куратора ВНЗ – це узгодження діяльності групи із деканатом, кафедрами, ректоратом. *Соціально-спрямовувальна функція* має на меті скеровувати виховні заходи на формування наукового світогляду студентів, професійних якостей та активної життєвої позиції.

Основна мета роботи куратора полягає у створенні педагогічних та організаційних умов для саморозвитку особистості студента, виховання культурних, висококваліфікованих фахівців із урахуванням їхніх психологічних особливостей.

На нашу думку, куратор вищого навчального закладу в Україні повинен сприяти створенню соціально-психологічних служб для студентських потреб, їхній участі у громадських організаціях, забезпеченню реалізації положень чинного законодавства щодо пільг для учнівської молоді, отриманню академічних відпусток у разі потреби, поновленню студентів після відрахування, переведенню до іншого ВНЗ чи навпаки.

Російська дослідниця П. Закотнова виділяє такі функції тьютора в процесі навчання:

«*організаторська* – тьютор організовує навчальну діяльність студентів;

інформаційна – він піклується про засвоєння студентами певного теоретичного змісту, який надано в матеріалах курсу;

комунікативна – тьютор забезпечує спілкування студентів із тьютором та між собою;

розвивальна – тьютор активізує пізнавальну діяльність студентів, сприяє особистому розвитку студентів» [5, с. 9].

Отже, багато у чому функції куратора та тьютора збігаються, проте діяльність куратора більшою мірою спрямована саме на виховання студентської молоді, але меншою – на стимулювання до самостійного вивчення предмета, що характерно для роботи тьютора.

Ми поділяємо думку професора А. Бойко (Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка) стосовно того, що «у нашій країні тьюторство – професія, якої немає і яка вже є, і буде у зв'язку з ситуацією в суспільстві, зменшенням кількості студентів та учнів, кризою виховання» [5, с. 9].

Окрім функцій куратори та тьютори мають певні обов'язки. В одному з провідних ВНЗ України, а саме в ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана», розроблено збірку методичних матеріалів з організації виховної роботи, в якій описано обов'язки куратора академічної групи. Серед них можна назвати такі найголовніші (курсив наш. – М. Г., А. Ж.):

- *«знайомити студентів з організацією навчального процесу*, Статутом університету, правилами внутрішнього розпорядку університету, правилами проживання в гуртожитку, розпорядженнями декана факультету, наказами ректора університету;
- *сприяти адаптації студентів I курсу до нової системи навчання*, паралельно ознайомлювати їх із правами та обов'язками відповідно до законодавства України про освіту, знайомити з історією, традиціями та сучасною організаційною структурою університету;
- *формувати в групі згуртований студентський колектив*, створювати в ньому атмосферу доброзичливості, взаємодопомоги, відповідальності;
- *допомагати у формуванні активу групи*, котрий надалі буде самостійно координувати діяльність академічної групи;
- надавати допомогу активу академічної групи в організаційній роботі, *сприяти залученню студентів до науково-дослідної роботи* та розвитку різних форм студентського самоврядування;
- постійно організовувати і *провадити моніторинг якості навчання* та дисципліни студентів;

– *підтримувати зв'язки з викладачами*, які провадять заняття в групі;

– *систематично звітувати про підсумки якості навчання* і дисципліну студентів на засіданнях Вченої ради факультету;

– негайно *інформувати керівництво факультету* та працівників деканату про факти порушення студентами навчальних обов'язків;

– *брати безпосередню участь у службових розслідуваннях* за фактами порушення дисципліни в академічній групі;

– *інформувати у разі необхідності батьків* та керівників підприємств, установ, організацій, які сплачують за навчання, про якість навчання та дисципліну (поведінку) студента та інші обов'язки» [7, с. 29–30].

Щодо обов'язків, які виконують тьютори у британських ВНЗ, то дослідники Ф. Доу (Frances Dow) та Д. Труман (DES Truman) з Единбурзького університету в другому розділі сучасного британського підручника «Тьюторство та його прояви» («Tutoring and demonstrating: A Handbook») виділяють такі обов'язки тьютора (переклад з англійської та виділення тут і далі наші. – М. Г., А. Ж.).

1. *«Тьютор повинен керувати групою тьюторів* та здійснювати взаємодію в межах певної програми, обговорювати основні питання з лекцій і/або курсові матеріали за чіткою програмою, тьюторські заняття можуть мати різні форми, у тому числі такі, що базуються на розв'язанні проблемних питань.
2. *Наставник має готуватись до кожного заняття заздалегідь*: здійснювати необхідну підготовку з вивчення матеріалу та підготовки тем для того, щоб *керувати дискусією* та відповідати на питання, які можуть виникнути під час виконання вправ. Він мусить надавати консультації щодо матеріалів підручника чи посібника з курсу та інших навчально-методичних матеріалів.
3. *Цей викладач у разі потреби може звернутися за порадою* до інших членів професорсько-викладацького складу. Це може бути організатор курсу або інший член професорсько-викладацького персоналу.
4. *Такий вихователь повинен створювати сприятливу психологічну атмосферу* для студентів. При цьому необхідно пам'ятати про те, що тьютор не є відповідальним за навчання студентів.
5. *Підтримувати справедливий, чесний та професійні стосунки* зі студентами-магістрантами. Це завжди дуже важливо, як для студента, так і для тьютора.
6. *Приходити на тьюторські заняття у чітко встановлений час*. Заняття не можна скасовувати або переносити без серйозної на те причини.

7. *Бути обізнаним про будь-які проблеми студентів, пов'язані з їхнім здоров'ям і безпекою, питаннями матеріального стану та вирішувати їх з організатором курсу»* [9, с. 3–9].

Висновки

Сучасна ситуація в освіті та документи Болонського процесу потребують нових підходів до змісту, форм, технології організації виховної роботи куратора. За таких умов статус куратора академічної групи у ВНЗ України, зміст його діяльності, характер стосунків зі студентами змінюється. Куратор є не лише носієм життєвого досвіду, організатором дозвілля, а й ініціативною творчою особистістю, яка повинна постійно працювати над собою. Такий куратор поступово стає тьютором – вихователем у широкому розумінні цього слова, який вказує і веде шляхами мудрості молодих.

Поняття «тьютор» є значно ширшим, ніж «куратор», тому було б доцільно взяти за основу

його наповнення при визначенні функцій та обов'язків діяльності куратора академічної групи ВНЗ України. Оскільки Болонські документи значно розширюють спектр соціальної ролі куратора, тому, своєю чергою, потрібно вдосконалювати професійні компетентності викладача-куратора.

В англійських університетах традиційно виховну роль виконував тьютор, а в Україні вихованням молоді опікується куратор академічної групи. В деяких аспектах функцій та обов'язки тьютора та куратора збігаються, але є й певні відмінності. Тьютор британського ВНЗ ще й запроваджує принцип індивідуалізації навчання конкретного студента, скеровує його у вивченні того чи іншого предмета. Тому, зважаючи на зростання інтересу до процесу поглиблення індивідуалізації навчання в рамках програми модернізації за ідеями Болонської декларації, було б доречно переносити елементи позитивної практики англійського тьютора у діяльність куратора в українському ВНЗ.

Література

1. Педагогический энциклопедический словарь / гл. ред. Б. М. Бим-Бад. – М. : Науч. изд-во «Большая Российская Энциклопедия», 2002. – 528 с.
2. Дем'яненко Н. М. Система тьюторства : актуалізація ретродосвіду Великої Британії / Н. М. Дем'яненко // Зб. наук. праць Полтавського держ. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2006. – Вип. № 6 (57). – С. 72–75. – (Серія «Педагогічні науки»).
3. Лукіна Т. О. Тьютор / Т. О. Лукіна // Енциклопедія освіти / гол. ред. акад. В. Г. Кремін. – К., 2008. – 1024 с.
4. Змеев С. И. Основы андрагогики : учебное пособие для вузов / С. И. Змеев. – М. : Флинта ; Наука, 1999. – 152 с.
5. Бойко А. Тьютор – якісно вища педагогічна позиція і новий простір духовно-моральної взаємодії / А. М. Бойко // Зб. наук. праць Полтавського держ. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2011. – С. 4–10. – (Серія «Педагогічні науки»).
6. Университетское образование в Великобритании. – М., 1998. – 331 с.
7. Збірка методичних матеріалів з організації виховної роботи в ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана» / за заг. ред. А. Ф. Павленка. – К. : КНЕУ, 2008. – 69 с.
8. Положення про інститут кураторства Харківського інституту фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://khif.edu.ua/norm-baza/org-navch-processu>. – Назва з екрана.
9. Forster F. Tutoring and Demonstrating : A Handbook / F. Forster, D. Hounsell, S. Thompson. – Centre for Teaching, Learning and Assessment, University of Edinburgh, 1995. – 94 p.

M. Golubeva, A. Zhulkivska

COMPARATIVE CHARACTERISTIC OF THE ACTIVITY OF A CURATOR OF AN ACADEMIC GROUP IN UKRAINIAN ESTABLISHMENT OF HIGHER LEARNING AND A TUTOR IN A BRITISH UNIVERSITY

The article contains comparison of functions and responsibilities of a curator of an academic group in Ukrainian establishment of higher learning and a tutor in a British university.

Keywords: curator of an academic group, tutor, functions and responsibilities of a curator and a tutor.

Матеріал надійшов 15 квітня 2012 р.